

Zaman Gazetesi

9 Eylül 2014

Herkül Millas

Kutuplaşma neden değil sonuçtur; neden pek çok alanda var olan siyah/beyaz farklı yorumlardır. AKP bu alanlardan biri. Kimileri AKP'yi yerin dibine batırırken (dış politikada başarısızlık, yolsuzluklar, otoriterlik, vb.); başka birileri de göklere çıkarıyor (yeni Türkiye'de demokratik bir devrim yaşanıyor, ekonomik alanda büyük hamleler yapılıyor, vb.).

Bu tartışmaları yürütenler, bir yanda AKP'liler öte yanda muhalefet değil. Öyle olsaydı bu bütünüyle farklı yorumların kolay bir açıklaması olabilirdi; taraflar kendi yandaşlarını övüyor, karşı taraf da yeri derdik. Oysa düne kadar AKP yanlısı olanlar şimdi karşı çıkarken, dün kanlı bıçaklı olanlar şimdi bazı konularda (örneğin Ergenekon davası) yakın yorumları paylaşıyorlar. Yani var olan gruplar çatışmıyor, farklı yorumlar yeni gruplaşmalar oluşturuyor.

Böylesine farklı siyah/beyaz yorumları nasıl açıklayacağız? Bu durum bana birkaç on yıl önceleri, soğuk savaş döneminde dünyada yaygın sol/sağ tartışmalarını hatırlattı. Sovyetler Birliği, birileri için bir yeryüzü cennetiydi, karşı olanlar için ise cehennem. İlginç olan, önlerinde duran, herkesin gördüğü, bildiği, okuduğu bir düzenin böylesine aşırı biçimde bütünüyle farklı yorumlanmasıydı. O kavgayı incelersek şu iki özelliği görürüz: Birincisi, taraflar aslında Sovyetler Birliği'ni bir bütün olarak ele alıp tartışmıyordu. Bu ülkenin ve rejimin farklı yanlarını ele alıp lehte veya aleyhte görüş bildiriyordu. İkincisi, taraflar farklı değer kriterleri izliyordu. Örneğin olumsuz bir yanı önemsiz sayıyor, olumlu bir özelliği temel değerlendirme kriteri

sayıyordu; veya tersi yapıyordu.

Diyelim ki "karşı" olan biri kısıtlı özgürlükleri hatırlatınca, "yandaş" olan son yıllardaki gelişmeleri sayabilirdi: Yarı feodal bir ülke dünya gücüne dönüştü, uzaya adam fırlattı, ülkede işsizlik diye bir şey yok, yarının kaygısı yaşanmıyor vb. Ya özgürlükler? Onlar "ikincildi", hain ve düşmanın sinsi yıkıcı bahanesiydi. Çünkü kazanımlar öylesine tartışmasız ki soyut özgürlük söylemi ancak kötü niyetle açıklanır... denirdi.

Böyle bir yaklaşım, diyaloga, yapıcı tartışmaya, sonuca varan görüş alışverişine fırsat vermez. Çünkü farklı konular, birbirine hiç dokunmadan paralel çizgilerde yol alır gibidirler. Her olumsuz olaya karşı birkaç ilgisiz olumlu olayla karşılık verilebilir. Oysa bu karşıt kanıtların birbirini götürmemesi gerekir. Örneğin, özgürlüğün kısıtlanması, işsizliğin var olmamasının normal bedeli sayılmamalı. Teknolojik başarılar ahlaksızlığı önemsiz kılmamalı, vb. Bu yanlış mantığın halk arasında ifadesi "demokrasi yok ama refah artıyor" biçiminde olabiliyor. Birbirinden bağımsız durumların kıyas yoluyla birbirini götürmesi taktiği sağırlar diyalogunu ve tabii kutuplaşmayı da besler.

Bu kısır yaklaşımı besleyen ana kaynak değerler sistemimizdir. Yani seçmeci bir yöntemle neyin önemli ve hayati, neyin ikincil ve önemsiz olduğunu değerlerimiz saptar. İyi ile kötüyü, doğru ile yanlış tartmak, değerlendirmek ve son bir yargıya varabilmek için elimizde bunları kıyaslamamızı sağlayacak ortak bir "birime" ihtiyacımız var. Bu da ahlaki ve felsefi değerlerimizdir. Diyelim bir diktatör ekonomide ve dış politikada çok başarılı. Ülke kalkınıyor, işsizlik yok. Ama ülkede seçim yaptırmıyor, yalnız kendi partisi var. Görüşlerimi özgürce ifade edemiyorum. Bu durumda ne yapmalıyım? Bu rejimi savunmalı mıyım, yoksa muhalif mi olmalıyım?

Böyle bir durumda herkes tercihini yapabilir; bu sorunun "mantıklı" bir cevabı da olamaz. Ama felsefi, ahlaki, ilkelerle ilgili bir cevabı olabilir. Biri çıkar "ben demokrasiden yanayım, çok parti, hukuk devleti, seçim, ifade özgürlüğü isterim; ve gerekirse ekonomi alanında riskler de alalım" diyebilir. Başka biri "saf olmayalım, temel amaç istikrarlı refah toplumdur; bu sağlanmışsa özgürlük mözgürlük, ahlak mahlak diye işleri fazla kurcalamayın" diyebilir. Sanırım Türkiye'de kutuplaşma bu eksen üstünde. Kutuplaşma böyle açıklanabilir. Çatışan görüşler farklı dünya görüşlerinden, farklı ahlaki ve felsefi değerlerden doğmakta. Böyle bir dünyada birilerinin "biraz" haksızlığa ve "hafiften" iftiraya uğraması, hukukun "azıcık" tahrif edilmesi ikincil sayılabilir. Yeter ki ekonomi alanında adımlar atılıyor olsun. Başka birileri de tek bir kişinin haksızlığa uğramasını büyük sorun olarak yaşayabilir. Böyle insanlara idealist, romantik, pragmatik olmayan da diyebilirsiniz, empati duygusu yüksek kimseler de. Ben onlara ahlaklı ve demokrat diyorum.

Bugünkü AKP ile ilgili değerlendirmeler bana gençliğimdeki o eski sağırlar diyalogunu ve farklı paradigmlar kavgalarını hatırlatıyor. Ben de o yıllarda bu kavgada bu oyunu oynamış olduğum için kuralları az çok biliyorum. (Ama bu oyunu artık oynamak istemiyorum!) Her siyasi partinin iyi ve kötü yanları, güçlü veya zayıf noktaları var. AKP'nin hemen aklıma gelen birkaç olumlu yanını sıralayayım: Halkın nabzını tutabiliyor, bağnaz milliyetçiliği Türkiye ortalamasının altında bulunuyor, seçmen desteği sayesinde ekonomik istikrarı sağlıyor, ordu vesayetine karşı kararlılıkla çıktı, Kürt sorununda ilk kez gözle görülür girişimleri oluyor. Kusurları da var: Toplum mühendisliği yaptığını fark etmiyor, özel hayata karıştığını göremiyor, kendi doğrusunu tek doğru sayıyor, hukuku kendi kontrolüne almanın ülke yararına olacağına inanıyor, yolsuzlukları yargıya taşımayarak ülkede bir güven krizi yaratıyor, hayalciliği dış siyasette sıkıntılara neden oluyor. Yani, dikkat ederseniz, benim gördüğüm, kötü niyetten çok kendi tutumu konusunda bilinçsizliktir. Ve bunu çok tehlikeli sayıyorum. Çünkü böyle bir özgüven ve kendini hep haklı görme durumu ötekileştirici refleksleri besler: "Ben hep iyi şeyler yapıyorum, dolayısıyla bana karşı çıkanlar olsa olsa kötü niyetli kimselerdir, haindir vb." inancı egemen olur.

Böyle bir ortamda ve bütün yurttaşların aynı değerleri paylaşması olanaklı olmayacağına göre ne yapılabilir? İktidarın iki yolu var: "Özgüvenle", başarılı ve doğru saydığı yolunun muhaliflerce engellenmesini, hukuku da "biraz" zorlayarak önlemek (otoriter çözüm); veya, "muhaliflerin" ifade özgürlüğünü garanti altına alıp bu kararının demokratik sonuçlarına katlanmak (AB yolu). Yurttaş olarak da her birimizin iki yolu var: AKP ile ilgili tartışmaları seçmeci yöntemle performansı üzerinden iyidir/kötüdür kavgası biçiminde sürdürmek; veya, AKP'nin yolunu, iyi ve kötü yanlarını da unutmadan, izlediği ilkeler üzerinden konuşmak. h.millas@zaman.com.tr